משניות מבוארות

מסכת ערלה פרק ב

ט' חשון

נוסְפים. **רבי מאיר אומר, מקום** הַזְמוּרה **שכחה יפה** שיוֹנְקת מאילן הראשון **זה לא יקלוט.** וּאם לָקַט, **יעלה באחד המאתים, ובלבד שלא יתכוון לקלוט.** רבי יוסי אומר, **אף יתכוון ויעלה באחד ומאתים.** **ז** הָעֲלים, **והדולבים,** וּמי פִּגְמים, **וסמדר מתרים בערלה ובדבעי ובנביר,** ואַסורים **באשרה.** רבי יוסי אומר, הסמדר **אסור, מפני שהוא פרי.** רבי אליעזר אומר, **המעמיד בשרה הערלה, אסור.** אמר רבי יהושע **שמעתי בפרוש, שהמעמיד בשרה הערלים, ובשרה הערקרים מתר, בשרה הבפנים, אסור, מפני שהם פרי: ח** ענקוקלות, **והחרצנים, והזגים, והמשמר** שלהם, **וכלי אגוזים, והבדרעינים, אסורים בערלה, ובאשרה, ובנזיר, ומתרין בדבעי.** **ט** רבי יוסי אומר נוטעין **יחזור** שלו **בערלה, ואין נוטעין אגוז** שלו **בערלה, מפני שהוא פרי.** ואין מרכיבין **בכבניות** בכבניות **של ערלה;** רבי יוסי **לא יטעימה.** במשנה ד, דקמדר הני פרי:

פרק ב **א** **התרומה** גדולה שלתדאי **טבל, ותרומת מעשר** שלו **דמאי, שאין צריך להפרישו** ממנה **תרומה** גדולה, **שהיא** עמי הארץ **נוהרים להפרישו** תרומה גדולה, **ומעשר** שלו **נתערבו בחלין, וכן החלה** שמפרישין **מן הבעה, והבכורים** שצריך לבקר לעולתן לירושלים **ולתנם לכהן** אם **נתערבו בחלין. עולין מתבטלין באחד** תרומה, **ומצטרפין** אוֹ בסורים **ומאה** חלין מתקנין שנתערבו, דתניא (במדבר יח, כט) "אֵת מִנְּדֹּשׁוֹ מִמֶּנּוּ", מה שנהוּם ממנו אם חזר לתוכו מקודשה, דתניא שא"ט, דממאה הפרישו עשרה למעשר, ומעשרה אחת לתרומת **דמאי, ומצטרפין עם זה** אם יש בין כלן, דתניא מתרומה ותרומת מעשר ותרומת הבכורים ותחלה יותר מאחד למאה חלין, אסורין. דכלן נקראין תרומה, חלה, דכתיב בכורים, דכתיב (דברים יב, יז) "וְתִרוֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ", ובבכורים כתיב (שם כו, ד) "וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ. **וצריך להרים** שעור שנפל אף על פי שמתר באכילה לזר, צריך לתן לכהן לקישעור שנפל מפני גזל השבטים, **הערלה** פרות שלגדלו תוך שלש שנים מנטיעת האילן, **וכלאי הכרם,** שנתערבו בפרות התר, **באחד** מהן **ומאתים** פרות התר, מדקמל אסורו לאכלו בין באכילה בין בהנאה, כפל בשעורו בטולו, **ומצטרפין עם זה** הערלה **עם זה** הכלאים לאכל ביבש במאתים ואחד את תערבתן כאלו הן אחד, **ואין צריך להרים** אחד מהן אחרי בטולן באחד ומאתים, דאין שיוך זו גזל השבט, דכ"ש **רבי שמעון אומר,** הערלה וכלאים **אינן מצטרפין** לאכלו, ואפילו בלח באינו מינו בטולן טעם, דמין דשתי עצים שמות אסור הן, אבל אריגשא לא פליג, דמין שהם מינו אחד, מצטרפין לאכלו, **רבי אליעזר אומר, מצטרפין** משני שמות **בטולן טעם,** כגון, שנתערבו בלח, **אבל לא לאסור** לא מצטרף לאכלו בביבש, ואין צריך שיקנה בהתר לבטל שניהם, וקל הבטולין בין מאה ובין מאתים הינו דזקא מין במינו, אבל מין בשאינו מינו בטולן טעם, כמבאר במשנה ב: **ב) התרומה** מצטרפת עם החלין כדי שיקנה **מעלה את הערלה** מצטרפת עם החלין לבטל **את התרומה, כיצד. סאה תרומה שנפלה למאה** חלין, ומקדש הרע"ו דהינו מאה ביחד עם התרומה, והרי לא בטל, **ואחר כך נפלו** לאותה תערבת **שלשה קבין** דהינו חצי סאה **ערלה, או שלשה קבין של כלאי הכרם** בפרות, **מן היא שאמרנו שהתרומה מעלה את הערלה** ומצטרפת עם החלין לבטלה במאתים, **והערלה** חצי סאה **מעלה** את **התרומה;** ומצטרפת עם החלין

ט' חשון

מאומה", **ובנזיר** אסורין קלפי וגרעיני ענבים והתמד, דכתיב (במדבר ו, ד) "מֵחַרְצַנִּים וְעַד זָג" וכו' "זֹקל משרת שנרי ענבים", **ומתרין בדבעי** לאכל בשנה רביעית בלא פדיון, דדינן במעשר שני שקשיך רק בראני לאכילה, והני אין ראוין לאכילה, **והנבולות** פרות שנבולו מן האילן אחר שהבאיה שליש קודם גמר בשולן בגין בין הם של ערלה, בין של אשרה בין בנזיר, שאפילו בדבעי כלם אסורות דהני פרי. גמור: **ט) רבי יוסי אומר, נוטעין יחזור** ענף **של ערלה** דהעיר מתר בהנאה, **ואין נוטעין אגוז** שלו **בערלה, מפני שהוא פרי,** ואסור בהנאה, ומודה רבי יוסי שאם נטע אגוז ומגדל אילן דהרכיבו בענף באילן אחר מתר, דזה הענף וזה האילן שמקודם, גורם שיגדל ומתר, דכביכול ליה דזה וזה גורם מתר (ומדבריו רש"י בד"ה מה). ומרמב"ם משמע דגם באגוז עצמו מתר, דהקרקע והאגוז גורמים שיגדל, ותוכ' שם חולק), **ואין מרכיבין** את האילן **בכבניות** ענף שיש בו תמרים בעודו סמדר נקרא כבניות, אם הוא **של ערלה,** ורבי יוסי לטעימה, במשנה ד, דקמדר הני פרי:

פרק ב) א) התרומה גדולה שלתדאי **טבל, ותרומת מעשר** שלו **דמאי, שאין צריך להפרישו** ממנה **תרומה** גדולה, **שהיא** עמי הארץ **נוהרים להפרישו** תרומה גדולה, **ומעשר** שלו **נתערבו בחלין, וכן החלה** שמפרישין **מן הבעה, והבכורים** שצריך לבקר לעולתן לירושלים **ולתנם לכהן** אם **נתערבו בחלין. עולין מתבטלין באחד** תרומה, **ומצטרפין** אוֹ בסורים **ומאה** חלין מתקנין שנתערבו, דתניא (במדבר יח, כט) "אֵת מִנְּדֹּשׁוֹ מִמֶּנּוּ", מה שנהוּם ממנו אם חזר לתוכו מקודשה, דתניא שא"ט, דממאה הפרישו עשרה למעשר, ומעשרה אחת לתרומת **דמאי, ומצטרפין עם זה** אם יש בין כלן, דתניא מתרומה ותרומת מעשר ותרומת הבכורים ותחלה יותר מאחד למאה חלין, אסורין. דכלן נקראין תרומה, חלה, דכתיב בכורים, דכתיב (דברים יב, יז) "וְתִרוֹשְׁךָ וְיִצְהָרֶךָ", ובבכורים כתיב (שם כו, ד) "וְלָקַח הַכֹּהֵן הַטֶּנֶא מִיָּדֶךָ. **וצריך להרים** שעור שנפל אף על פי שמתר באכילה לזר, צריך לתן לכהן לקישעור שנפל מפני גזל השבטים, **הערלה** פרות שלגדלו תוך שלש שנים מנטיעת האילן, **וכלאי הכרם,** שנתערבו בפרות התר, **באחד** מהן **ומאתים** פרות התר, מדקמל אסורו לאכלו בין באכילה בין בהנאה, כפל בשעורו בטולו, **ומצטרפין עם זה** הערלה **עם זה** הכלאים לאכל ביבש במאתים ואחד את תערבתן כאלו הן אחד, **ואין צריך להרים** אחד מהן אחרי בטולן באחד ומאתים, דאין שיוך זו גזל השבט, דכ"ש **רבי שמעון אומר,** הערלה וכלאים **אינן מצטרפין** לאכלו, ואפילו בלח באינו מינו בטולן טעם, דמין דשתי עצים שמות אסור הן, אבל אריגשא לא פליג, דמין שהם מינו אחד, מצטרפין לאכלו, **רבי אליעזר אומר, מצטרפין** משני שמות **בטולן טעם,** כגון, שנתערבו בלח, **אבל לא לאסור** לא מצטרף לאכלו בביבש, ואין צריך שיקנה בהתר לבטל שניהם, וקל הבטולין בין מאה ובין מאתים הינו דזקא מין במינו, אבל מין בשאינו מינו בטולן טעם, כמבאר במשנה ב: **ב) התרומה** מצטרפת עם החלין כדי שיקנה **מעלה את הערלה** מצטרפת עם החלין לבטל **את התרומה, כיצד. סאה תרומה שנפלה למאה** חלין, ומקדש הרע"ו דהינו מאה ביחד עם התרומה, והרי לא בטל, **ואחר כך נפלו** לאותה תערבת **שלשה קבין** דהינו חצי סאה **ערלה, או שלשה קבין של כלאי הכרם** בפרות, **מן היא שאמרנו שהתרומה מעלה את הערלה** ומצטרפת עם החלין לבטלה במאתים, **והערלה** חצי סאה **מעלה** את **התרומה;** ומצטרפת עם

ט' חשון

מתרת באכילה ותבטל במאה ועוד, כך פרושו לדברי רבי שיהושע (במסקת תרומות פרק ד' משנה ז'), שאומר שבטלה באחד תרומה ובי"ט ועוד חלין, ולדברי רבי אליעזר שאומר שבטלה במאה ואחד, צריך לומר **ג) הערלה מעלה** מצטרפת לבטל **את הערלה, והכלאים** מצטרפת לבטל **את הערלה, והערלה** של ג' שנים מצטרפת לבטל **את הערלה** דהינו נטע רבעי של שנת הד', דלא הוי דבר שיש לו מתירין דצריך לטרח **להוון** לירושלים, ומפרש הנתנא **כיצד, סאה ערלה שנפלה למאתים** חלין, פרוש, לקב"ש שעתה יש בו מאתים, **ואחר כך נפלה סאה ועוד** משהוא ערלה, או סאה ועוד של כלאי הכרם, כרבי יהודה דתרומות פרק ד' משנה ד' דסובר שצריך מאתים ועוד, **זו היא** שאמרנו **שהערלה** מצטרפת **לבטל את הכלאים, והכלאים** מעלה **את הערלה, והערלה** כדפי' **ד) כל המחמיר** מן של שנה רביעית, **המחמיר** אסור **בחמץ, ואו** שמרי יין של אסור, **והמחמיר** שנתן תבלין אסור בקדרה, **והמדמע** שערב בלח אבלא בשאר, **בתרומה, ובערלה, ובכלאי הכרם,** אפילו יש יותר מאמתים, הבדרמה ביותר מאמה. **אסור,** פיון שנרגש טעם האסור, **ובית שמאי אומרים, אף מטמא** את העשה בטהורה, אם נתחמצה העשה בשאור אינו קטא, אפילו אין בו בשאור בכיצה, שהוא שעור לטמא אוכלין, פיון שנותנה טעם אוסרת, וכן בקדרה שנפלו תבלין טמאין פחות מכביצה מטמאה את הקדרה, מפיון שנבי אסור אינו בטל הוא הדין לגבי טמאה, **ובית הלל אומרים, לעולם אינו מטמא** את העשה, **עד שיהא בו** כטמאה שעור **בביצה: ה) דוסתאי** איש **כפר יתמה היה מתלמידי בית שמאי, ואמר, שמאי, שהמעמיד** בשרה הקדרה, **להמחמיר** שאין בהם בטול אפילו בשאר בשר אסור, אם נתחמצה אינו מטמא אפילו בכביצה, **ועולם** אינו מטמא בשאר בשר אסור, **אף מטמא** את העשה בטהורה, אם נתחמצה בשאר אוכלין, פיון שנותנה טעם אוסרת, וכן בקדרה שנפלו תבלין טמאין פחות מכביצה מטמאה את הקדרה, מפיון שנבי אסור אינו בטל הוא הדין לגבי טמאה, **ובית הלל אומרים, לעולם אינו מטמא** את העשה, **עד שיהא בו** כטמאה שעור **בביצה: ו) דוסתאי** איש **כפר יתמה היה מתלמידי בית שמאי, ואמר, שמאי, שהמעמיד הזקן** בשר הקדרה, **להמחמיר** שאין בהם בטול אפילו בשאר בשר אסור, **לעולם** אינו מטמא בשאר בשר אסור, **אף מטמא** את העשה בטהורה, אם נתחמצה בשאר אוכלין, פיון שנותנה טעם אוסרת, וכן בקדרה שנפלו תבלין טמאין פחות מכביצה מטמאה את הקדרה, מפיון שנבי אסור אינו בטל הוא הדין לגבי טמאה, **ובית הלל אומרים, לעולם אינו מטמא** את העשה, **עד שיהא בו** כטמאה שעור **בביצה: ז) העלים** של ענבים, **והלולבים** ענפים רכים, **ומי פגמים** שיוצאין בשעה שחותכ' הגפנים מימי ניסן, **וסמדר** ענבים קטנים אחר שנפפתח הפרח, **וכל** ענב נראה לעצמו (רש"י ברכות לז.), ורע"ב פרש, שנפפרח עצמו נקרא סמדר, **הרי אלו מתרים בערלה** דלאו פרי ניהו, דכתיב (ויקרא יט, כג) "אֵת פִּרְיוֹ", **ובדבעי** אין צריך לפדותו, **ובנזיר** מתר באלו, שאינם מגפן הניין, דאינם ראוים לאכילה, **ואסורים באשרה,** אילן שעבדוהו אותו לעבודת כוכבים, דכתיב (דברים יב, יח) "וְלֹא יִדָּבֵק בְּיָדְךָ מְאוּמָה", **רבי יוסי אומר, הסמדר** אסור משום ערלה **מפני שהוא פרי,** וגם שמום נזיר (שאמת שלמות), **רבי אליעזר אומר, המעמיד** בשרה **הערלה, אסור** דסוכר שרף האילן בפרי הוא, בין באילן הנושה פרות, ובין שאינו נושה פרות, **אמר רבי יהושע, שמעתי בפרוש, שהמעמיד** בשרה **הערלים,** אוֹ **ובשרה הערקרים, מתר,** דאין חשוביו פרי, אבל **בשרה הבפנים** ענבים שלא בשלו בלי צרקם **אסור, מפני שהם פרי** גם שרף שלהם אסור: **ח) ענקוקלות** ענבים שלקו, דהיינו שהשיגון הרוחף (תפא"י), לפני שליש בשולן, **והחרצנים** גרעיני ענבים, **והזגים** קלפתן החיצונה, **והתמד** שלהם מים שנתן על שמרי יין או על החרצנים והזגים, ויש במים טעם יין, **כלפי דומן הגיע שלו,** פרח שבראשון, **וכן כלפי אגוזים,** שאר מיני פרות, כל אלו **אסורים בערלה,** מדכתיב (ויקרא יט, כג) "אֵת פִּרְיוֹ", ומרבינן דגם הטפל לפרי אסור, **ובאשרה,** דכתיב (דברים יב, יח) "וְלֹא יִדָּבֵק בְּיָדְךָ

**ג הערלה מעלה את הכלאים, והכלאים את הערלה, והערלה את הערלה. כיצד, סאה ערלה שנפלה למאתים, ואחר כך נפלה סאה ועוד ערלה, או סאה ועוד של כלאי הכרם, והכלאים את הכלאים, והכלאים את הערלה, וכל המחמיר מן הבעה ומן הבנבעי ומן הבנביר ומן הבנבעי ומן הבנביר ומן הבנבעי ומן הבנביר